

Inhoud

Gedenktekens: kinderen
Bokje over... grote schrijvers
Nationale wadendag
Excursies
Oude begraafplaats Rockanje
Gast aan het woord
Zerken Sint-Jan Den Bosch
Colofon

Vormgeving van kindergraftekens

Hoe heeft de vorm van grafmonumenten zich in ons land ontwikkeld? Hebben de diverse stromingen in architectuur en kunstnijverheid hun sporen nagelaten op de graftekens, of is de uiterlijke vorm (mede) afhankelijk geweest van andere factoren? Het laatste deel van deze serie behandelt in vogelvlucht grafmonumenten voor kinderen vanaf 1830.

Vormgeving grafmonumenten (9)

Monument voor twee kinderen eind 19de, begin 20ste eeuw

Net als in de voorgaande eeuwen, had in de 19de eeuw bijna elk gezin te maken met kindersterfte. Heel vaak vind je de namen van overleden kinderen op de grafsteen waarop ook de namen van een of beide ouders, broers of zussen staan. Soms is alleen één kind bij naam vermeld, en staat er verder iets als 'en 7 hunner dierbare kinderen'. Zoals in Harlingen op een middelgrote zerk voor de in 1863 overleden jongste dochter van het gezin: 'Rustplaats van vijf onzer lievelingen, alsmede van onze jongste dochter'. Daaronder een vers voor de laatstgenoemde die op 13-jarige leeftijd stierf: 'Haar loopbaan was op aarde af/ Gods wijsheid nam wat hij ons gaf/ Zij sloot van d'aard het stoflijk oog/ Om voort te leven daar omhoog./ Moog God ons eens met haar verenigen/ Zij die hier haar dood bewenen.' Ook graftekens die speciaal voor een of meer kinderen opgericht werden weken doorgaans qua vormgeving niet af van de monumen-

De kinderwereld doet zijn intrede op begraafplaatsen

ten voor volwassenen. Hooguit waren ze kleiner, van het formaat van kleine vierkante tegels tot kleine zerken, rechthoekig of ovaal.

Engelen

Rijke ouders lieten soms een groot monument voor overleden kinderen oprichten, zoals wethouder Van Loon te Roosendaal. Op de oude rooms-katholieke begraafplaats aldaar staat een monumentaal grafmonument in de vorm van een groot engelenbeeld op hoge sokkel voor vier kinderen die tussen 1875 en 1887 overleden. Een engelenbeeld komt vaker voor op een kindergraf, zoals op de Haagse begraafplaats St. Petrus Banden. In het graf met de engel, zoals het genoemd wordt, zijn in 1915 twee kinderen begraven. Ook een grafteken in de vorm van een afgebroken zuil of met de symboliek van een gebroken knop of gevleugeld engelenkopje is vaak te zien op oude kindergraven. Teksten en symboliek verwijzen in verreweg de meeste gevallen naar het christelijk geloof, dat troost biedt en

hoop op weerzien in het hiernamaals. Zeker tot het midden van de 20ste eeuw is een bekende tekst: 'Zalig is der kindren lot/ jong gestorven vroeg bij God.'

Beren en olifanten

Ongeveer vanaf de jaren vijftig en zestig van de 20ste eeuw, als de ontkerkelijking intreedt, nemen ook de verwijzingen naar het christelijk geloof op kindergraftekens af. In Oegstgeest bevindt zich een eenvoudige rechte steen uit 1951 met een reliëf van een speelgoedpaard op wielen. Het is een van de voorlopers op een nieuwe generatie graftekens waarin de kinderwereld centraal staat: beren, olifanten, eenden, ballonnen, stripfiguren, kindertekeningen enzovoort. Ook kleinere graftekens in de vorm van speelgoedtreinen of vrachtwagens komen voor. Vooral monumenten van glas of kunststof zijn kleurig uitgevoerd, vaak liggen allerlei kinderattributen in de graftruimte.

En die teksten? Ook die zijn veranderd: 'Zo klein, zo dapper, waarom?', of: 'Dag liefje, dag kleintje, vaarwel en slaap zacht, zo'n mooie meid, maar helaas verloor je al vroeg de strijd.'

Tekst en foto's: Rita Hulsman

Links: 1951. Rechts: begin 21ste eeuw

Bokje over ... **grote schrijvers**

Afgelopen maanden was het de tijd van grote schrijvers. Niet alleen omdat ze overleden en groots begraven werden, ook op andere manieren hadden we met ze te maken. Drie van hen zijn me bijgebleven, vanwege wat ze schreven of andere uitingen. Allereerst natuurlijk Harry Mulisch. Zijn dood en daaropvolgende begrafenis maakte heel wat los in Nederland. Wat mij raakte was de hype rondom Zorgvlied, de laatste rustplaats van Mulisch. Het zou het Père Lachaise van Nederland zijn... omdat er veel schrijvers liggen. Kan kloppen, maar toch werden Reve en Hermans hier niet begraven. Was het maar zo, zou je bijna willen zeggen. Goed, Mulisch leverde soms wat ergernis op. Dat deed bijvoorbeeld de grote dichter en vertaler J.J.L. ten Kate niet.

Op 22 september 2010 werd met enig ceremonieel op De Nieuwe Ooster in Amsterdam de grafsteen van Ten Kate opnieuw onthuld. Omdat de rechten van het graf in de jaren tachtig van de vorige eeuw werden opgezegd, verdween zijn grafsteen. Dankzij Marie-Louise Meuris, de directeur van De Nieuwe Ooster, werd er nieuwe steen gemaakt voor het graf, dat gelukkig nooit geruimd is. De tekst op de zerk is gelijk aan die van de oorspronkelijke steen. Deze tekst wilde hij zelf op zijn stèle. Omdat ik met een kleine ceremonie de zerk mocht onthullen, gaf me dat een goed gevoel. Met name omdat Ten Kate hiermee niet alleen herinnerd hoeft te worden van de Amsterdamse Ten Katemarkt (J.J.L. ten Kate 1819 – 1889).

Dan de derde schrijver: Gerrit Komrij. Hij had een kleine column op de achterzijde van het NRC-Handelsblad, net in de week dat ik op vakantie was. Bij het doorlezen van de hele stapel kranten viel gelukkig mijn oog op het stuk. In de kop stond iets met funerair, dus dat trekt altijd. Maar na enkele zinnen gelezen te hebben overviel me een kleine woede-uitbarsting. Er stond namelijk dat de Nederlandse kerkhoven de afgelopen honderd jaar niet veranderd waren. Het stond er echt! Nu werd ik beroerd door een schrijver, maar niet op de wijze zoals het zou moeten. Begraafplaatsen in Nederland zijn juist in de afgelopen eeuw onherkenbaar veranderd. Hoe kan het anders dat we oude begraafplaatsen op foto's maar met moeite kunnen herkennen, als er niet op zou staan waar ze zijn!

Wat me nu duidelijk werd met al die schrijvers van de afgelopen maanden, is dat roem tijdelijk is, zoals voor Ten Kate gold. Ook kunnen schrijvers zich het best bij hun eigen onderwerp houden (dat mogen natuurlijk begraafplaatsen zijn). Hopelijk is Mulisch voor Zorgvlied een blijvertje en bezoeken velen zijn graf. Ik vrees echter het ergste, want wie weet nu nog waar de grote schrijvers uit de 19de eeuw begraven liggen?

Tekst en foto: Leon Bok

uitvaart in textiel

De nationale wadendag

Op 30 januari 2011 vindt de eerste Nationale Wadendag plaats in Vrije School 'De Berkel' in Zutphen. De Nationale Wadendag wordt georganiseerd ter ere van het tienjarige bestaan van Wikkelgoed Uitvaarttextiel.

Deze dag biedt de kans om kennis maken met de vernieuwende, natuurvriendelijke manier van uitvaart in een wade. Vooraanstaande Nederlandse wadenmakers (textielkunstenaars, die uitvaarttextiel maken) zullen hun werk tentoonstellen.

Lijkwade

De (lijk-)wade biedt nieuwe mogelijkheden voor een uitvaart; een zachte omhulding van textiel als vervanging van de traditionele kist. Op de Nationale Wadendag zullen vele verschillende waden te zien zijn, gecombineerd met een draagbaar van hout of wilgentenen, wat een zeer milieuvriendelijke manier is. Er zijn bijvoorbeeld handgeweven waden van Mies Bouwmeester en Margaret Sabee,

Foto's uit de flyer

geapplianceerde waden van Els Goeman, Flip Looyen en Armien Visser, beschilde waden van Annie Lavrijssen, viltten waden van Jetske van Engelen, Inge Evers, Bertina Slettenhaar en Marie-José Willems, de zachte kist en baar van Radboud Spruit te zien naast de waden van Wikkelloed. Ook is er een presentatie van de z.g. graszodenkoeling.

Wikkelloed

Sinds 2001 biedt Wikkelloed de optie om een overledene bij afscheid te hullen in natuurlijke materialen. Hemden, waden en wikkelloeden van zijde, linnen en katoen vervangen de traditionele kist. In textiel gehuld kan een overledene op een draagbaar gelegd worden. Het gebruik van een wade sluit aan bij een rustig, natuurlijk afscheid. Op zo'n moment staan we er vaak niet bij stil, maar een bijzondere omhulling benadrukt de beleving van een bijzondere moment.

Nationale wadendag
Datum: zondag 30 januari 2011
Tijd: 11.00-16.30 uur, afsluiting met een herdenkingsmoment voor de gestorvenen
Plaats: Vrije School De Berkel, Weerds- slag 14a, 7206 BR Zutphen
Toegang: gratis

Foto's uit de flyer

Kort geknipt

Subsidie voor groene monumenten

Groen sinds dit jaar subsidiabel. Enkele begraafplaatsen dienden al een aanvraag in. Voor 2011 zijn er een paar ingrijpende wijzigingen doorgevoerd die de regeling ook voor de groene monumenten nog beter toepasbaar maken. Belangrijk aandachtspunt is de vervroegde inleverdatum. Eerste aanvragen kunnen nu op 15 janu-

ari 2011 worden aangeleverd. We verwachten dit jaar op de eerste dag het beschikbare budget al grotendeels op te maken. Wellicht kunt u de bij uw stichting aangesloten ondernemingen informeren. Het besluit en de regeling voor instandhouding, en het aanvraagformulier met toelichting staan op onze site gepubliceerd. Meer informatie: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Hans van Selm

Den Haag

Op 5 februari a.s. organiseert De Terebinth een funeraire excursie naar Den Haag. Op het programma staan bezoeken aan de Grote Kerk, Ter Navolging en Oud Eik en Duinen.

Grote Kerk

De Grote Kerk bezit een 15de-eeuwse grafkapel waar Gerrit van Assendelft en zijn vrouw zijn bijgezet. Van Assendelft (1487 - 1558) was raadsheer en president van het Hof van Holland.

In arduin gehouwen liggen ze op hun tombe in de kapel die tegenwoordig in gebruik is als ontvangst- en vergaderruimte. In het koor van de kerk bevinden zich de gedenksteen voor Constantijn en Christiaan Huygens, van wie de graven zijn geruimd, en het grootse monument voor zeeheld Jacob van Wassenaer-Obdam. Het stoffelijk overschot van de laatstgenoemde ontbreekt overigens. Toen hij tijdens de zeeslag bij Lowestoft was gesneuveld kreeg hij een zeemansgraf.

Mooi beeldhouwwerk is onder meer te zien bij het grafmonument voor Philips, landgraaf van Hessen-Philipsthal, en bij de epitaaf voor de rechtsgeleerde Theodorus Graswinkel. Veel zerken zijn voorzien van fraaie decoraties, zoals een Jeruzalemkruis en allerlei doodssymboliek.

Oud Eik en Duinen

Graaf Willem II van Holland liet in de jaren 1234-1256 een kapel bouwen bij het gehucht Eik en Duinen. Toen die kapel een eeuw later parochiekerk werd, mocht in en rond de kerk worden begraven. Het was het begin van de huidige begraafplaats Oud Eik en Duinen. De ruïne van de kapel staat er nog altijd. In de nabijheid ligt de zerk voor Isodore Suzan die zich in 1829 uit liefdesverdriet een kogel door het hoofd joeg. Het gedeelte ten westen van de ruïne is grotendeels aangelegd als zerkenvloer, waarop het forse monument met borstbeeld van J.C. Rijk meteen in het oog springt. Nog opvallender zijn enkele mausolea en de grote koepel waarin de urn met de as van officier L.E. Hekmeyer is bijgezet. Diens

stoffelijk overschot is in 1903 in Berlijn gecremeerd, toen lijkverbranding in Nederland nog niet mogelijk was. Dat was wel het geval ten tijde van de dood van de schrijver Louis Couperus (1923), die in Velsen is gecremeerd. Couperus' as is in het graf met de afgebroken zuil bijgezet. Andere bekende Nederlanders die hier zijn begraven, zijn onder meer de staatslieden Abraham Kuyper en Willem Drees, zanger/cabaretier Jean-Louis Pissuise en wielrenner Piet Moeskops.

Ter Navolging

Ter Navolging in Scheveningen is de eerste particuliere, openbare buitenbegraafplaats van Nederland, opengesteld in 1779. De stichter, Abraham Perrenot, hoopte dat dit voorbeeld tot navolging zou leiden.

Ter Navolging Scheveningen. Foto Rita Hulsman

Op een gedenkplaat tegen de muur is de Latijnse tekst te lezen die op Perrenots geruimde zerk was gebeiteld, alsmede de vertaling: 'Mijn rottende overblijfselen moeten verre van de stad liggen; daar ik levend vermeed iemand te benadelen wens ik zulks ook na mijn dood niet te doen.'

De schrijfsters Betje Wolff en Aagje Deken moeten het na ruiming van het graf eveneens met een gedenksteen aan de muur doen.

Deze kleine en vrij verborgen begraafplaats is erin geslaagd om na een periode van terugloop bij het publiek weer belangstelling te wekken voor een graf.

Excursie Den Haag

Datum: 5 februari 2011

Aanvang: 11.00 uur

Verzamelpunt: Centraal Station, Den Haag

Kosten: € 5,00 per persoon

Aanmelden: Wim Vlaanderen, per [mail](#) of telefoon 038-4531526

Joure

Klokkenstoelen

We bezoeken met beheerder Wim Aukes het Friese Joure (gemeente Skasterlân). We bekijken de klokkenstoelen die hier in verschillende plaatsen voorkomen en natuurlijk de bijbehorende begraafplaatsjes. De vrijstaande klokkenstoel, van boven voorzien van een dak, komt op kerkhoven en naast kerken in het noorden van Nederland veel voor, voornamelijk in Friesland. Vrijstaande klokkenstoelen werden vaak gebouwd omdat armere dorpen zich wel een eenvoudig kerkgebouwtje konden veroorloven, maar geen toren waarin de luidklok zou moeten hangen.

Excursie Joure

Datum: 9 april 2011

Kosten: € 5,00 per persoon

Aanmelden: Wim Vlaanderen, per [mail](#) of telefoon 038-4531526

Opgeven voor: 1 april 2011

Grafkapel Bredaseweg Tilburg. Foto Rita Hulsman

Aankondigingen

16 april 2010

Tilburg met bezoek aan verschillende oude begraafplaatsen

7 mei 2011

Deventer met bezoek aan crematorium Steenbrugge, de oude begraafplaats Diepenveenseweg en de begraafplaats aan de Raalterweg

juni 2011

fietstocht *provincie Utrecht*

24 september 2011

Limburg

Meer informatie over deze excursies vindt u in de komende nummers van Terebinth en Nieuwsbrief Terebinth.

Algemene Vergadering De Terebinth

De Algemene Vergadering van De Terebinth, vereniging voor funeraire cultuur, wordt gehouden op zaterdag 12 februari 2011 in gebouw 'De Akker', Melkpad 14a te Hilversum. De vergadering begint om 10.30 uur, zaal open om 10.00 uur. Het afsluitende middagprogramma wordt nog nader bekend gemaakt.

Oude begraafplaats Rockanje

Sinds 2003 spant de Werkgroep Maria Rust zich in voor het behoud van de Oude Begraafplaats in Rockanje. In 2004 zette de gemeente de begraafplaats op de monumentenlijst. In 2008 kwam het beleidsplan gereed met voorstellen voor het behoud van deze historische begraafplaats, die dateert uit 1828.

Financiering restauratie bijna rond

Op 5 oktober jl. werd de laatste subsidieaanvraag toegekend: nu is er nu ruim 50.000 euro beschikbaar voor de restauratie van de grafstenen. Dit betekent dat het werk kan beginnen.

In 2008 begon de werkgroep Maria Rust (onderdeel van de Historische Vereniging Westelijk Voorne) met het zoeken naar instellingen en personen die de restauratie wilden steunen. Achtereenvolgens werd er financiële hulp toegezegd door de gemeente Westvoorne, de J.E. Jurriaanse Stichting, de Stichting Zuster Visser Fonds, het regionale DeltaPORT Donatiefonds, de DPD Adviescommissie Westvoorne, de Stichting Elise Mathilde Fonds, de Stichting Humanitas en de Catharina Stichting. Begin oktober kwam ten slotte ook de Provincie Zuid-Holland over de brug met een subsidie. De provinciale subsidie valt onder het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). Ook dankzij giften van particulieren kan de restauratie van de grafmonumenten binnenkort van start: zij dragen ruim 5.000 euro aan de restauratie bij.

Steenhouwer

Voor de restauratie van de grafstenen is een professionele steenhouwer geselecteerd: Marc de Groot (Bambam Restauratiesteenhouders) uit Leiden. De restauratie moet op 1 april 2011 afgerond zijn. De Groot houdt zich bezig met de restauratie van historische gebouwen en maakt zelf gevelstenen en grafstenen. Hij restaureerde onder andere begraafplaats Weldoenershof in Rijsbergen. 'We restaureren vooral terughoudend', zegt hij, 'Je moet er geen nieuwe begraafplaats van willen maken. Maar we zorgen er wel voor dat de grafstenen weer een flink aantal jaren meekunnen.' Na zijn werk komt de beplanting aan de beurt – waar de werkgroep ook financiën voor zoekt.

Meer informatie: www.begraafplaatsmariarust.nl.

Monument zeeloods oude begraafplaats. Foto Rita Hulsman

In weer en wind

José Hageman (1949) heeft een drukke baan. Zij is hoofd van de Dienst Verslag en Redactie die werkt voor de Tweede en Eerste Kamer. We bevinden ons in het gebouw van de Tweede Kamer waar zij even tijd voor me vrij heeft kunnen maken. Bijna onstuitbaar neemt zij direct het woord. Straks maken we beneden in de hal bij het standbeeld van Wilhelmina een foto. Ze had liever bij het graf van Willem Drees gestaan maar daar is nu geen tijd voor.

José, je bent jaren secretaris van Vereniging De Terebinth geweest. Vanwaar je funeraire gedrevenheid?

'Het heeft met persoonlijke ervaringen te maken. Ik was dertien toen mijn moeder overleed en mijn vader verloor ik op 21-jarige leeftijd. Vanuit een hervormde achtergrond bezoek ik zeer regelmatig hun graven. Wat dat betreft spiegel ik mij aan mensen van katholieke huize met hun Allerzielen. Ben jaloers op stellingen in Polen die jaarlijks naar hun dorpen terugkeren en de graven van hun ouders schoonmaken. Nabestaanden en vrienden ontmoeten elkaar weer. Zo'n bezoek aan het graf biedt de mogelijkheid bij het leven stil te staan.'

'Behalve persoonlijk ben ik door mijn beroeps carrière ook met het funeraire in

Gast aan het woord

aanraking gekomen. Omdat ik bij gemeentes en overheden werk, bezoek ik als het maar enigszins kan de lokale begraafplaatsen om te kijken hoe die erbij liggen. Mijn intensieve belangstelling voor begraafplaatsen heeft ook te maken met mijn drukke karakter en met de stress van mijn werk. Ik zoek dan een ogenblik de rust. Midden in een drukke stad en dan opeens de rust bij een graf van Piet of Klaas, het doet er niet toe van wie. De

de stilte zoeken

bomen, de vogels, de sfeer. Binnen de drukte van het leven zoek ik de stilte, verlang dan naar een soort van stilte die geen kapel of stiltecentrum mij kan bieden. Ik loop er dan rond en zie in Sliebrecht de zwaar christelijke grafmonumenten, in Nijmegen eerste, tweede en zelfs derde klas graven, in Veendam een massagraf vanwege de Spaanse griep indertijd. Al wandelend langs de graven verbaas ik me dan over hoe ook na de dood er klassenverschillen zijn. Ik zie hoe arme nabestaanden soms een monument hebben laten plaatsen, niet van graniet of marmer maar van beton en hoe dat beton dan zichtbaar vergaat. Ik kan een kwartier in weer en wind bij een voor mij onbekende urnenmuur zitten en stilstaan bij het leven.'

'Ik ben daarom ook blij met excursies van De Terebinth of zoals die van Tour des Cimetières. Die worden georganiseerd door Wout Brinkhuis namens Arriva Touring samen met de Stichting Oude Drentse Kerken, Stichting Oude Groninger Kerken en dit jaar ook met de Stichting Alde Fryske Tsjerken. Allerzielen, excursies, boeken en onze Terebinth bieden mogelijkheden om gezamenlijk iets te doen, geven binding van mensen met overeenkomstige belangstelling en met dezelfde behoeften.'

Tekst en foto: Jannes H. Mulder

Bidden, bewonderen en bewaren

Zerken willen zichtbaar zijn. Ongeveer duizend jaar lang, tot 1829, toen de overheid het begraven in kerken verbood, hebben geestelijken, andere hoogwaardigheidsbekleders en later ook gegoede burgers in ons land hun stoffelijk overschot in kerken laten begraven. Zo lagen de overledenen in de buurt van het graf of een reliek van een martelaar die bij God voor de kwijtschelding van zonden bemiddelde. Ook lagen de zerken in het zicht van kerkgangers die voor het zielenheil van de overledenen konden bidden. In de loop der tijd werden zerken steeds vaker opgesierd met wapens en titels. Bezoekers van kerken konden toen het maatschappelijke aanzien van de begravenen bewonderen dat na hun dood moest voortduren. Vandaag de dag is er vooral aandacht voor de historische en kunsthistorische waarde van zerken. Ook al bidden we niet meer voor de zielenrust van overledenen en dwingen de indrukwekkende kwartierstaten en namen geen bewondering meer af, we willen de soms eeuwenoude zerken voor het nageslacht bewaren.

In de Sint-Jan van den Bosch bevinden zich honderden zerken. In 1912 publiceerde C.F.X. Smits al een standaardwerk over de schatten die in de vloer van deze kathedraal lagen opgeslagen. Dit werk was na bijna honderd jaar verouderd. Daarom is tien jaar geleden het initiatief genomen om de zerken opnieuw te inventariseren en te beschrijven. Het resultaat mag er zijn. De werkgroep stelde een vierdelig werk samen met de beschrijving van 502 zerken voorafgegaan door een stel doorwrochte inleidingen. Aangezien in het internettijdperk een interactieve site met alle informatie niet mag ontbreken, is alle informatie uit het boekwerk ook digitaal te raadplegen.

De website en het standaardwerk werden op 28 november 2010 ten doop gehouden. Tous Den Bosch, of liever gezegd, tous Noord-Brabant was in het Theater aan de Parade aanwezig. Van de burge-

meester van Den Bosch en de plebaan van de Sint-Jan tot en met de Commissaris van de Koningin en tal van minder prominente genodigden. De grote zaal was geheel gevuld met belangstellenden voor de eerste overhandiging van deze funeraire publicatie van formaat. Een uitgebreid programma met zang, dans, instrumentale muziek en natuurlijk uitleg over het boek en de website zette een fraaie punt achter jarenlange noeste arbeid.

In de rubriek 'Graven op internet' van het maartnummer van Terebinth zal de website www.grafzerkensintjan.nl worden besproken. In het juninummer zal de rubriek 'Boeken en media' aandacht schenken aan dit funeraire boekwerk waarop Den Bosch trots mag zijn.

Tekst: Wim Cappers

J. van Oudheusden en H. Tummers, ed. De grafzerken van de Sint-Jan te 's-Hertogenbosch (Den Bosch: Stichting ABC en Adr. Heinen Uitgevers, 2010, 4 dln., ISBN 9789086801367, 349, 723, 317 en 463 blz., € 149,00).

Colofon

Terebinth Nieuwsbrief is een uitgave van De Terebinth, vereniging voor Funeraire Cultuur en wordt uitgeven onder verantwoordelijkheid van *Terebinth*, tijdschrift voor funeraire cultuur.

De redactie nodigt de lezers uit om te reageren op deze Nieuwsbrief.

Redactieadres: nieuwsbrief@terebinth.nl

[Aanmelden](#) voor Nieuwsbrief
[Afmelden](#) voor Nieuwsbrief